

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На првах рукопису

ГУДИМ Людмила Вікторівна

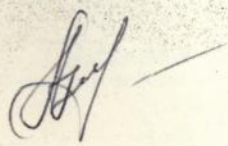
**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ ЗВЕДЕНОГО
ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО БАЛАНСУ ОБЛАСТІ**

Спеціальність: 08.02.03. - Управління, планування та державне регулювання
економіки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Київ - 1996





00754117 (P)

науково-дослідному економічному інституті Міністерства економіки України (м.Київ)

Науковий керівник

- доктор економічних наук, професор **Беседін Василь Федорович**

Офіційні опоненти:

- доктор економічних наук, професор **Василик Остап Дмитрович**

- кандидат економічних наук **Кравченко Василь Іванович**

Провідна організація:

Інститут Росії Національної Академії Наук України (м.Київ)

Захист відбудеться "4" березня 1996 р. о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради (Д.01.51.01.) по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук при Науково-дослідному економічному інституті Мінекономіки України (252601, ГСП, Київ-103, бульвар Дружби народів, 28, 5-й поверх, зал засідань).

З дисертаційною роботою можна ознайомитися в науковій бібліотеці НДЕІ Мінекономіки України.

Автореферат розісланий "1" березня 1996 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Бондар І.К.

ЛНБ ім. В. Стефаніка
АН України

AB. 35.02

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. Актуальність теми. За умов формування ринкових відносин в Україні виникає потреба в перегляді традиційно сформованих підходів до визначення цілей, завдань, принципів дієвого механізму регіональної фінансової політики, яка в нових умовах може і повинна стати провідною ланкою системи державного регулювання. Особливе місце в фінансовій політиці регіонів відводиться зведеному територіальному фінансовому балансу (ЗТФБ). Функціонування ЗТФБ на всіх рівнях і практична оцінка його результатів дозволяють оптимізувати використання наявної інформації щодо фінансових ресурсів регіонів з метою забезпечення найраціональнішого їх відтворення. Використання показників ЗТФБ дозволить полегшити вирішення регіональної фінансової політики, аргументовано охопити всі фактичні дані і взаємозв'язки, які суттєво впливають на очікувані кінцеві результати. Адже в сучасних умовах обмеженість фінансових ресурсів стримує їх розвиток та надходження коштів до бюджету регіонів, не дозволяє здійснити переорієнтацію господарської діяльності, структурну перебудову економіки, підняти рівень життя населення та вирішувати питання соціального захисту найменш захищених верств населення.

Обґрунтування необхідності розробки та використання такого фінансового документа не є новим. Ця проблема досліджувалась О.Д.Василиком, М.В.Васильєвою, Г.В.Гуйдою, В.Г.Пансковим та іншими авторами. Проте ці дослідження не дають вичерпної відповіді на найважливіші питання регіонального фінансового механізму на рівні областей. На сучасному етапі здійснюються спроби розробки ЗТФБ в окремих регіонах, проте ці методичні положення не мають комплексного підходу та не відповідають вимогам часу. Аналіз існуючих підходів до розробки ЗТФБ свідчить про те, що окремі аспекти досліджуваної проблеми вивчені недостатньо через значну складність, новизну і багатогранність сучасних економічних умов. Ці умови і стали підґрунтям створення єдиної методики розробки ЗТФБ, придатної працювати на всіх регіональних рівнях. Недостатня вивченість проблеми, важливість її для науки і практичного застосування на рівні регіонів визначили необхідність її розробки в теоретичному та практичному аспектах.

1.2. Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне і практичне опрацювання методичних принципів і організаційно-економічних умов розробки ЗТФБ та визначення шляхів ефективного надходження та використання фінансових ресурсів з метою розвитку економіки регіонів.

Відповідно до поставленої мети в дисертаційному дослідженні поставлені і вирішені наступні завдання:

- дослідження фінансів як категорії економічних відносин за умов ринкової трансформації економіки на основі літературних джерел;
- обґрунтування системи фінансових балансів як регіону, так і країни в цілому;
- доведення необхідності розробки та функціонування ЗТФБ як основного фінансового документа регіону;
- дослідження економічних, методологічних та організаційних проблем розробки та застосування ЗТФБ;
- опрацювання методологічних основ складання ЗТФБ з конкретизацією методик визначення доходної та витратної частин його;
- аналіз впливу фіскальної політики держави на фінансовий стан регіону та ЗТФБ;
- здійснення прогностичних розрахунків джерел фінансових ресурсів та напрямків їх використання на 1995-1996 рр. по Київській області;

- дослідження основних напрямків фінансового впливу на подальший розвиток ринкових відносин в регіоні.

1.3. Предмет та об'єкт дослідження. Предметом дослідження є комплекс питань, спрямованих на удосконалення методичних підходів до розробки ЗТФБ за умов переходу до ринкових відносин. Об'єктом дослідження виступив ЗТФБ регіону. Поглиблені дослідження та розрахунки проведені на прикладі ЗТФБ Київської області, що має загальні характеристики типового регіону.

1.4. Методологічна основа і методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, світова теорія економічної думки, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, присвячені досліджуваній проблемі.

В залежності від мети та завдань у вирішенні окремих питань застосовувалися методи, прийняті в дослідженнях економічної спрямованості: статистичний, співставлені, балансовий, економічного аналізу, економіко-математичного моделювання, екстраполяції, пофакторний та інші.

1.5. Основними джерелами інформації при виконанні дисертаційного дослідження стали законодавчі та нормативні документи України, матеріали Мінстату, Мінекономіки України та бухгалтерсько-статистична звітність Київського облстатуправління за 1990-1995 р.р., вітчизняна і зарубіжна спеціальна література, інструктивні матеріали Міністерства економіки України, результати досліджень Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економіки України, опубліковані статистичні та довідково-нормативні дані.

1.6. Наукова новизна результатів дослідження. Проведене дослідження науково-методичних основ розробки ЗТФБ області в період переходу до ринку дозволило одержати наступні результати.

Наукові результати в області:

економічної теорії:

- обґрунтована роль фінансів як важливої категорії економічних відносин на етапі переходу до ринку, розглянута еволюція світового досвіду країн з розвинутою ринковою економікою в цій визначальній сфері;

- визначені складові фінансової системи регіону, визначена роль і місце ЗТФБ в системі економічного регулювання;

- розроблена система фінансових балансів регіону і держави. Так, пропонується поділяти фінансові баланси на індивідуальні і зведені. До індивідуальних рекомендується відносити: баланси доходів і витрат підприємств у всіх форм власності та кошториси витрат бюджетних організацій та установ. До зведених пропонується відносити наступні основні групи: загальнодержавні, територіальні та галузеві фінансові баланси;

методології та методичного забезпечення:

- розроблено методологічні та організаційні основи складання ЗТФБ. Так, головним завданням методології розробки ЗТФБ є взаємоузв'язок прогнозних регіональних показників у всіх сферах діяльності, порівняння фінансових можливостей регіону з його намірами і потребами в галузі соціально-економічного розвитку, виявлення обсягів недостатніх фінансових ресурсів і, при необхідності, визначення можливих джерел залучення коштів. Тому ЗТФБ синтетично має об'єднувати: розрахункові фінансові прогнози, баланси доходів та витрат підприємств усіх форм власності; бюджет регіону (в т.ч. місцеві бюджети); розрахункові прогнози позабюджетних та цільових регіональних фондів; кредитні прогнози регіональних банків, а також валютні прогнози; фінансові прогнози та кошториси громадських організацій; фінансові прогнози окремих фінансових інститутів;

- розроблено методику складання ЗТФБ. На першому етапі прогностичний розрахунок кожного показника ЗТФБ здійснюється з використанням загальноекономічних показників регіону: валового національного продукту, чистого національного продукту або національного доходу з урахуванням питомої ваги в них кожного показника. На другому етапі кожний показник уточнюється за даними господарюючих суб'єктів та фінансових органів усіх рівнів;

- обґрунтовано методичні рекомендації господарчим суб'єктам щодо обчислення прибутку на підприємствах, що охоплюють усі фактичні витрати, а не лише поточні, які включаються в собівартість. Практичне застосування такого підходу дозволить забезпечити умови самофінансування підприємств, яке за сучасної економічної кризи є важливою умовою успішної ринкової трансформації економіки;

- запропоновано методичні рекомендації місцевим органам самоврядування щодо рівновеликого фінансового навантаження підприємств і організацій регіону у відповідності з місцевими потребами, що фінансуються з місцевих позабюджетних фондів. Так, рівновеликого фінансового навантаження можна досягти, використовуючи показники питомої ваги працюючих на кожному підприємстві (організації) в загальній кількості працюючих на підприємствах, в організаціях, установах міста, селища чи села та суми недостатніх коштів;

- пропозиції місцевим органам самоврядування щодо фінансового впливу на подальший розвиток ринкових відносин в регіоні. Так, для розвитку ринкових відносин в регіоні місцеві органи влади повинні проводити політику, спрямовану, перш за все, на стимулювання інвестицій в малий бізнес, пов'язаний з виробничою діяльністю. Підтримка має здійснюватися двома шляхами: допомога у формуванні стартового капіталу для відкриття підприємств і забезпечення сприятливих умов (пільгове оподаткування) для подальшого розвитку вже функціонуючих малих підприємств;

практичного застосування:

- проаналізовано фінансовий стан Київської області в 1990-1994 рр. та України в 1990-1995 рр. на основі звітності Київського облстатуправління та Міністерства статистики України;

- проведено аналіз сучасної фіскальної політики та її впливу на фінансовий стан регіонів;

- виконано прогностичні розрахунки по кожній статті ЗТФБ для Київської області на 1995-1996 рр. з урахуванням результатів дії доходної та видаткової статей ЗТФБ, робота над законодавчим упровадженням яких у Верховній Раді ще триває.

1.7. Достовірність дослідження. Достовірність теоретичних розробок підтверджується тим, що вони базуються на фундаментальних положеннях економічної теорії і практики. Достовірність науково-методичних результатів, отриманих на основі прийнятих теоретичних принципів дослідження, перевірялася проведенням ретроспективних і експертних перспективних розрахунків. Практичні результати були піддані експертній оцінці фінансовими спеціалістами, науковими співробітниками і визнані обґрунтованими.

1.8. Практичне значення дослідження. Наукові розробки доведені до рівня конкретних методик, які можуть використовуватися в практичній роботі відділами прогнозування соціально-економічного розвитку об'єктивних і обласними фінансовими управліннями та їх структурними підрозділами нижчих рівнів.

1.9. Апробація і упровадження результатів дослідження. Методичні результати досліджень, отримані автором дисертації, включені в наукові звіти і рекомендації Міністерству економіки України.

Методика розробки ЗТФБ упроваджується в практику. Так, відділом фінансово-бюджетної та податкової політики НДЕІ Міністерства економіки України за участю автора виконані прогностичні розрахунки до ЗТФБ Київської області на 1996-1997 рр., які як типові передані Міністерству економіки України для подальшого практичного використання.

1.10. Зв'язок з планом НДР. В основу дисертаційного дослідження покладені результати, отримані автором у ході виконання плану науково-дослідних робіт НДЕІ Міністерства економіки України. Окремі результати, наведені в роботі, знайшли своє відображення в наступних темах:

1. 4-95. Розробка пропозицій щодо програм і заходів переходу України до ринкових відносин;

2. 10-93, 1-96.2. Уточнення методичних положень на основі проведення досліджень по складанню фінансового балансу регіону на прогностичний період.

1.11. Наукові публікації по результатам дослідження. Основні наукові ідеї, положення та наслідки досліджень, викладені в дисертації, висвітлені в 4-х роботах, загальним обсягом 6,8 д.а.

1.12. Обсяги і структура дисертаційної роботи. Дисертація викладена на сторінках, містить 9 схем, 2 графіки, 7 цифрових таблиць, список літератури із 165 найменувань та 64 додатки.

Мета і завдання дослідження визначили наступну структуру дисертаційної роботи:

ВСТУП

ГЛАВА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

- 1.1. Фінанси як категорія економічних відносин.
- 1.2. Система фінансових балансів регіону та країни.
- 1.3. Роль ЗТФБ в системі економічного регулювання.
- 1.4. Проблеми розробки ЗТФБ на сучасному етапі.

ГЛАВА 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ І ОРГАНІЗАЦІЯ СКЛАДАННЯ ЗВЕДЕНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО БАЛАНСУ

- 2.1. Основні питання методології і організації роботи над ЗТФБ.
- 2.2. Методика визначення доходів ЗТФБ.
- 2.3. Методика визначення витрат ЗТФБ.

ГЛАВА 3. ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДИКИ СКЛАДАННЯ ЗВЕДЕНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО БАЛАНСУ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

- 3.1. Вплив фінансової політики держави на фінансовий стан регіону та ЗТФБ.
- 3.2. Апробація методики складання ЗТФБ (на прикладі Київської області).
- 3.3. Основні напрямки фінансового впливу на подальший розвиток ринкових відносин в регіоні.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

1.13. Короткий зміст дисертаційної роботи. Вступ присвячено обґрунтуванню актуальності здійсненого дослідження, він висвітлює ступінь опрацьованості проблеми, визначає мету та завдання, предмет і об'єкт дослідження, розкриває наукову і практичну значимість отриманих результатів дослідження.

В першій главі узагальнено поняття фінансів як важливої категорії економічних відносин за умов ринкової трансформації економіки, розглянуто еволюцію світового досвіду країн з розвинутою ринковою економікою в цій

визначальній сфері (від концепції "нейтрального бюджету" до концепції "функціональних фінансів" та інших відомих теорій). Досліджено склад фінансової системи як регіону, так і країни в цілому. Визначена роль ЗТФБ в системі економічного регулювання та проаналізовано проблеми розробки ЗТФБ за сучасних умов (в т.ч. розглянуто фінансовий стан Київської області та України в 1990-1995 рр.).

В другій главі представлено методологічні основи та організацію роботи над ЗТФБ. Визначено основні завдання, етапи роботи, структурні підрозділи, що працюють над балансом, охарактеризовано основні форми, які покладено в основу його розробки. Розроблено методику визначення доходів та витрат ЗТФБ з застосуванням економіко-математичних методів.

В третій главі визначено основні аспекти реалізації методики складання ЗТФБ. Досліджено вплив фіскальної політики держави на фінансовий стан регіону та його фінансовий баланс. З метою апробації методики складання ЗТФБ виконано прогнози розрахунку для Київської області на 1995-1996 рр. Досліджено основні напрямки фінансового впливу на розвиток ринкових відносин в регіонах та роль місцевих органів самоврядування в цьому процесі. Доведено, що з розвитком підприємництва та використанням цілого спектра податкових пільг і заохочень для підприємців, підвищується активізація ділової та інвестиційної діяльності, а значить, - збільшуються податкові надходження до місцевих бюджетів. На перспективу (за умов політичної і економічної стабільності в Україні) запропоновано концепцію створення на території Київської області банківської спеціальної економічної зони (СЕЗ) (офшор-центру), розглянуто зміст і економічне значення такої зони на прикладі існуючих офшор-центрів.

В заключній частині дисертаційного дослідження коротко викладено основні висновки і пропозиції щодо використання результатів дослідження та вдосконалення процесів управління фінансовим станом регіону.

1.14. Наукові положення, висунуті на захист. Виходячи з результатів виконаного дисертаційного дослідження, на захист виносяться:

- методологічні та організаційні положення розробки та функціонування ЗТФБ;

- методичні підходи до визначення доходної і витратної частин ЗТФБ;

- концепція обґрунтування необхідності включення до складу статей ЗТФБ і законодавчого упровадження відрахувань в Фонд вирівнювання розвитку територій, податку на приріст вартості майна громадян (податку на непередбачені доходи від майна), надходжень від продажу землі у власність, рентних платежів (платежів з отримувачів земельної ренти). Запровадження зазначених статей в практику значно зміцнить фінансовий потенціал регіонів;

- заходи фінансового впливу на подальший розвиток ринкових відносин в регіонах, які в кінцевому результаті сприятимуть додатковим надходженням до місцевих бюджетів;

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ.

2.1. Аналіз фінансового стану економіки України в 1990-1995 рр. та розгляд еволюції світового досвіду в фінансовому аспекті країн з розвинутою ринковою економікою переконують у тому, що на сучасному етапі з метою виходу економіки України з глибокої кризи необхідне поєднання позитивних сторін як монетарної, так і кейнсіанської концепцій. Таке поєднання дозволить ліквідувати дисбаланс між макро- і мікроекономікою.

Сьогодні в економічній політиці України під дією ряду чинників використовуються положення монетарної концепції. Основна увага приділяється виключно реформуванню бюджетно-фінансової та грошово-кредитної систем. Головне місце відводиться державному бюджету, тобто, державним фінансам. Проте, фінанси - це сукупність об'єктивно зумовлених економічних відносин

розподільчого характеру, виражених в грошовій формі, матеріалізованих в грошових доходах і нагромадженнях, що формуються в розпорядженні всіх господарюючих суб'єктів, держави та населення з метою розвитку економіки, забезпечення соціальних та інших потреб суспільства. Тому актуальним залишається питання розробки і функціонування на державному рівні Зведеного балансу фінансових ресурсів країни та ЗТФБ - на регіональному.

2.2. ЗТФБ - це фінансова програма регіону, що забезпечує його самофінансування та соціально-економічний розвиток і є складовою частиною Зведеного фінансового балансу країни. Як фінансовий документ, ЗТФБ - це баланс, в дохідній частині якого зосереджені фінансові ресурси суб'єктів регіональної економіки: господарчих суб'єктів, бюджету та населення, а в видатковій частині - напрямки використання сформованих фінансових ресурсів на цілі соціально-економічного розвитку території.

2.3. Функція ЗТФБ є функція експлікації (узагальнення), раціоналізації, систематизації, аналітична та регулятивна, які обумовлюють методологічні підходи щодо його розробки та відповідають слідуючим принципам: єдності, повноти, достовірності, гласності, наочності.

В методологічних положеннях функціонування ЗТФБ основна увага акцентується на тому, що робота над балансом повинна проводитися "знизу-вгору", тобто від низової ланки - господарчих суб'єктів, фінансових інститутів, громадських організацій, - до проміжної ланки - відділів прогнозування соціально-економічного розвитку районних, міських виконкомів за участю місцевих фінансових органів, а далі - до основної ланки - відділу прогнозування соціально-економічного розвитку облвиконкому за участю обласного фінансового управління.

Практичні результати такого підходу знаходяться в прямій залежності від законодавчого визнання необхідності функціонування ЗТФБ як основного фінансового документа регіонів. А це вимагає розробки Закону про фінансовий баланс регіону. В цьому Законі мають бути передбачені основні положення розробки та функціонування ЗТФБ, а саме: організаційні питання, суб'єкти-учасники роботи над балансом, терміни виконання робіт, відповідальність за їх виконання.

2.4. Методика складання ЗТФБ враховує майбутні зміни в Україні щодо національних рахунків валового національного продукту (ВНП), чистого національного продукту (ЧНП) і національного доходу (НД).

Робота над ЗТФБ має проводитися в два етапи. На першому етапі (до початку нового фінансового року) на обласному рівні виконуються прогностичні розрахунки до статей балансу з використанням загальноекономічних показників області: ВНП, ЧНП, НД, фонду оплати праці, матеріальних витрат.

Основним завданням першого етапу є визначення прогностичних показників балансу через їх питому вагу в національних рахунках, а також темпів їх зростання.

Загальний алгоритм розрахунків має слідуючий вигляд:

$$\text{ПД(В)}_{k+1} = \text{ВНП}_{k+1} \cdot \text{Ч}_{k+1} : 100$$

де k - число років, що передують прогнозованому;

ПД(В)_{k+1} - показник окремої статті доходної (видаткової) частини фінансового балансу регіону;

Ч_{k+1} - питома вага, частка цього показника (ПД(В)_{k+1}) в ВНП;

$\text{Ч}_k = \text{Ч}_k \cdot \text{ТЧ}$ - частка показника (ПД(В)_{k+1}) - попереднього року помножена на ТЧ - середній темп росту Ч (частки);

$$\text{ТЧ} = \left(\sum_{i=1}^{k-1} \text{Ч}_{i+1} / \text{Ч}_i \right) / (k+1)$$

$$i = 1, 2, \dots, k.$$

На другому етапі (1-й квартал нового фінансового року) здійснюється уточнення показників ЗТФБ з використанням вихідної інформації господарчих суб'єктів, консолідованого бюджету регіону, позабюджетних регіональних фондів.

2.5. В методиці складання ЗТФБ при прогнозуванні доходних джерел враховується їх належність до національних рахунків, у формуванні яких вони беруть участь. Так, всі показники балансу визначаються через ВВП. В контрольних розрахунках непрямі податки (ПДВ, акцизний збір, податок на майно підприємств) можна визначати через ЧНП, прибуток, прямі податки, відрахування, місцеві податки і збори - через ЧНП і НД.

Аналіз розрахунків, проведених на основі запропонованої методики, показав, що використання кожного джерела доходної частини ЗТФБ в видатковій частині балансу (крім цільових призначень) за існуючої практики неможливо відслідкувати. Це пояснюється тим, що всі джерела надходжень (податки, відрахування, платежі) після відповідних відрахувань до держбюджету Національним банком України перераховуються на єдиний розрахунковий рахунок місцевих органів самоврядування того чи іншого рівня. Тому показники видаткової частини ЗТФБ розраховуються лише через ВВП без контрольних розрахунків через показники ЧНП і НД.

2.6. Структура ЗТФБ на прикладі Київської області в 1990-1996 рр., складеного на основі розробленої методики з урахуванням запропонованих статей доходної та видаткової частин балансу з застосуванням експертних оцінок автора, представлена в таблиці 1. Зміни в структурі показників на 1995-1996 рр. порівняно з 1990-1994 рр. пояснюються введенням до складу показників балансу нових статей, таких, як: податок на майно підприємств, податок на нерухоме майно громадян, податок на приріст вартості майна громадян, надходження від продажу землі у власність, рентні платежі, вільні кошти населення після сплати всіх податків і зборів (в т.ч. від комерційного туризму).

Аналіз результатів апробації методики складання ЗТФБ дозволяє зробити висновок, що дана методика розрахована на певний стабільний розвиток економіки регіону з подальшим її зростанням. Оскільки законодавчі акти, які обґрунтовують правомірність використання запропонованих статей не розробляються, а деякі знаходяться на доопрацюванні, офіційний статистичний облік доходів населення внаслідок комерційного туризму не ведеться, то одержані результати балансу можуть бути досягнені лише за вирішення зазначених вище умов.

На сучасному етапі для розрахунку окремих статей балансу на прогнозний період (один рік) доцільно використовувати як метод екстраполяції, так і метод нормативних розрахунків з урахуванням прогнозного рівня інфляції. В даному випадку виконання фінансового прогнозу ґрунтується також на основі методів факторного аналізу, методів виявлення дії негативних факторів, які впливають на величину того чи іншого показника.

Структура показників ЗТФБ Київської області в 1990 - 1996 рр.

(в % %)

Показники	Роки						
	1990	1991	1992	1993	1994	1995 (прогноз)	1996 (прогноз)
1	2	3	4	5	6	7	8
Доходи							
Прибуток	35,6	39,0	56,9	54,9	51,0	23,6	26,6
Податок на додану вартість	13,5	10,0	4,6	10,2	12,2	8,8	7,9
Акцизний збір	-	-	1,3	2,2	2,6	0,8	0,7
Податок на майно підприємств	-	-	-	-	-	4,8	4,6
Амортизаційні відрахування	15,4	5,0	4,3	2,9	6,3	5,7	5,8
Відрахування на соціальне забезпечення та соціальне страхування	5,8	14,0	14,0	7,2	7,0	6,6	7,0
Відрахування до Фонду звнятності	-	-	0,6	0,3	0,2	0,2	0,3
Відрахування до Фонду ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС	-	1,0	2,3	1,2	2,0	1,9	1,9
Відрахування до Фонду конверсії та створення нових видів шкідливої продукції	-	-	-	0,1	0,1	0,1	0,1
Пимбутковий податок з громадян	3,8	2,0	1,9	1,6	1,5	2,4	2,5
Податок на нерухоме майно громадян	-	-	-	-	-	1,0	2,0
Податок на непереработані доходи від майна громадян	-	-	-	-	-	0,4	0,4
Надходження від продажу землі у власність	-	-	-	-	-	1,8	1,8
Рентні платежі	-	-	-	-	-	0,2	0,2
Плата за землю	1,9	1,0	0,3	1,5	0,3	0,5	0,6
Відрахування до Дорожнього фонду	-	-	-	-	0,2	0,5	0,6
Надходження доходів від зовнішньоекономічної діяльності	-	-	-	-	-	0,1	0,1
Відрахування на геологорозвідувальні роботи	1,9	1,0	1,3	0,2	0,2	0,4	0,4
Надходження коштів від приватизації	-	-	-	-	-	0,2	0,2
Місцеві податки і збори	-	-	-	0,2	0,4	-	-
Відрахування до регіонального позабюджетного фонду	-	-	0,1	0,1	-	-	-
Надходження від заходів на підтримку підприємництва	-	-	-	-	-	-	-
Доагостровий кредит банків	-	-	-	-	-	-	-
Інші доходи бюджету	3,8	2,0	0,6	6,1	6,6	3,3	2,3
Надходження цільових коштів з Державного бюджету	9,6	6,0	9,9	10,6	9,0	8,2	8,2
Інші доходи господарчих суб'єктів	7,7	19,0	1,9	0,7	0,7	2,4	2,4
Вільні кошти населення після сплати всіх податків і зборів (в т.ч. внаслідок комерційного туризму)	-	-	-	-	-	27,1	23,4
Всього доходів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Перевищення видатків над доходами	-	-	-	-	-	-	-
БАЛАНС	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Витрати							
Капітальні вкладення	30,8	49,0	42,6	33,6	44,0	44,6	41,8
Видатки на соціальний захист населення	5,8	4,0	4,8	5,6	6,3	5,0	7,0
Дотати та виплати різномісним	1,9	1,0	0,2	1,6	2,7	2,5	2,5
Видатки на пенсії та допомоги	9,6	6,0	6,2	8,4	8,0	7,5	8,3
Видатки на соціальне забезпечення	3,8	2,0	3,0	2,8	2,8	2,7	2,7
Видатки на ліквідацію наслідків аварії на ЧАЕС	-	1,0	2,3	1,2	2,0	2,0	2,0
Видатки на соціально-культурну сферу	9,6	5,0	6,3	7,4	6,8	9,8	9,8
Видатки на науку	-	1,0	0,2	1,1	1,1	1,0	1,0
Видатки на утримання регіонального господарства	1,9	1,0	1,0	1,7	1,5	4,3	4,3
Капітальний ремонт	1,0	12,0	3,5	2,9	10,3	10,0	10,0
Видатки на зовнішньоекономічну діяльність	-	-	-	-	-	-	-
Видатки на підтримку підприємництва	-	-	-	-	-	-	-
Інші видатки бюджету	5,8	3,0	6,3	10,0	4,4	1,4	1,4
Інші витрати господарчих суб'єктів	19,3	10,0	11,2	15,0	4,9	1,3	1,3
Утворення резервних фондів	1,9	1,0	4,2	1,5	0,5	0,2	0,2
Відрахування до Державного бюджету	5,8	3,0	5,7	6,6	5,6	7,5	7,5
Всього витрат і видатків	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Перевищення доходів над видатками	-	-	-	-	-	-	-
БАЛАНС	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.7. Одним із основних показників ЗТФБ є прибуток. При підготовці вихідної інформації господарчим суб'єктам на цей показник потрібно звертати особливу увагу. Аналіз показує, що фактичний прибуток від реалізації продукції (П) доцільно розраховувати за формулою:

$P = B - C + D_3 - K_3 + P_{\text{зм}} - Z_3 - \text{НЗВ}$, де В - виручка від реалізації продукції;

С - повна собівартість продукції; D_3 - дебіторська заборгованість; K_3 - кредиторська заборгованість; $P_{\text{зм}}$ - прибуток в залишках готової продукції на складах; Z_3 - зміна залишків виробничих запасів (різниця між виробничими запасами на кінець та початок року); НЗВ - зміна залишків незавершеного виробництва (різниця між залишками НЗВ на кінець та початок року).

Тоді розрахунок прибутку на прогностичний рік, що забезпечує умови самофінансування, (P_5), доцільно виконати за наступними формулами:

$$P_1 \times 100$$

$$P_2 = \frac{P_1}{P_2}$$

P_1 - потреба в виробничому і соціальному розвитку підприємства на прогностичний період за мінусом амортизаційних відрахувань;

P_2 - питома вага прибутку, спрямованого на виробничий і соціальний розвиток, що залишається в розпорядженні підприємства (на основі даних за звітний період);

P_3 - сума прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства (на основі даних за звітний період);

Нарешті, P_5 розраховується за формулою:

$$P_3 \times 100$$

$$P_5 = \frac{P_3}{P_4}, \text{ де}$$

P_4 - питома вага чистого прибутку в сумі балансового прибутку за звітний період.

Такий підхід до прогнозування прибутку забезпечуватиме умови самофінансування підприємств, яке за сучасної економічної кризи є важливою умовою успішної ринкової трансформації економіки.

2.8. Фіскальна політика держави повинна функціонувати не тільки в інтересах державного бюджету, а й місцевих бюджетів і, що не менш важливо, сприяти активізації ділової активності та відповідати міжнародним принципам дії відповідних податків та платежів і визначати їх розміри, а значить, - створювати умови для розвитку ринкових відносин.

Ці аспекти і були взяті за основу для розгляду і включення до ЗТФБ нових статей фіскального характеру, законодавча правомірність яких на даний момент затримується через недоопрацьованість відповідних законодавчих актів (майнові податки, рентні платежі, відрахування до фонду вирівнювання розвитку територій). Основний акцент в дослідженні робився на те, що такі податки, відрахування і платежі повинні мати цільове використання.

2.9. Позабюджетні регіональні фонди (позабюджетні рахунки місцевих органів самоврядування) потребують налагодження механізму надходження від підприємств, організацій, установ регіону відрахувань на місцеві потреби, зокрема, розвиток комунального господарства. Діючим законодавством такий механізм відрахувань не визначено.

Цю проблему можна вирішити шляхом встановлення рівновеликого фінансового навантаження підприємств і організацій, використовуючи показники питомої ваги працюючих на кожному підприємстві (організації) в загальній

кількості працюючих на підприємствах, в організаціях, установах регіону та суми недостатніх коштів.

Необхідну суму відрахувань до позабюджетного фонду регіону по кожному суб'єкту можна обчислити за формулами:

$$ВК_{n/o} = (НСК - ВБК) \times П \text{ або}$$

$ВК_{n/o} = ПДК \times П / 100$, де НСК - необхідна сума коштів на певні цілі; ВБК - виділені бюджетні кошти; ПДК - потреба в додаткових коштах; П - питома вага працюючих даного підприємства, організації в загальній кількості працюючих на підприємствах, в організаціях, установах регіону; $ВК_{n/o}$ - внесок коштів даного підприємства (організації).

Якщо визначені цілі не охоплюються бюджетним фінансуванням, то

$$ВК_{n/o} = НСК \times П / 100;$$

Рівновелике фінансове навантаження підприємств і організацій регіону дозволить подолати розбіжності між місцевими органами влади та підприємствами стосовно відрахувань до позабюджетного фонду коштів на вирішення нагальних потреб регіону і, в першу чергу, на розвиток комунального господарства.

Аналогічний підхід до вирішення проблеми пропонують і фінансисти-практики Сумської області.

2.10. В методичні розробки ЗТФБ до складу обох частин балансу включені нові статті, запропоновані автором, які характеризують розвиток підприємництва в регіоні: "Надходження доходів від заходів на підтримку підприємництва" та "Видатки на підтримку підприємництва".

Надходження доходів від заходів на підтримку підприємництва повинні включати:

- надходження коштів від розповсюдження облігацій індустріального розвитку регіонального значення;
- повернення бюджетних довгострокових позик на розвиток підприємницької діяльності (виробництва), що має соціально-економічне значення для регіону;
- доходи від створення міських підприємницьких зон;
- інші доходи від розвитку підприємницької діяльності, що передбачені програмою соціально-економічного розвитку регіону.

Видатки на підтримку підприємництва повинні включати:

- видатки, пов'язані з випуском і реалізацією облігацій індустріального розвитку регіону;
- видатки на регіональні заохочення підприємцям, діяльність яких відповідає напрямкам розвитку регіону, що затверджені місцевими органами самоврядування, і сприяє вирішенню проблеми зайнятості на місцях;
- інші видатки (наприклад, пов'язані з організацією навчання конкретній технології підприємців-початківців).

Безперечно, функціонування цих статей ЗТФБ залежить від практичного сприяння місцевих органів самоврядування розвитку ринкових відносин в регіонах, оскільки роль і відповідальність їх у цьому процесі невпинно зростає.

2.11. З метою розвитку ринкових відносин в регіоні місцеві органи повинні створювати передумови для стимулювання інвестицій в малий бізнес. Підтримка має здійснюватися двома шляхами: допомога у формуванні стартового капіталу для відкриття підприємства і забезпечення сприятливих умов для подальшого розвитку вже функціонуючих малих підприємств.

Головним напрямком підтримки малого бізнесу має виступити система податкових пільг, закріплених в законодавчому порядку, де повинно передбачатися право місцевих органів влади в розширенні податкових пільг з урахуванням особливостей розвитку того чи іншого регіону.

3. ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. Сучасне економічне регулювання, в т.ч. і фінансове, неможливе без практичного використання ЗТФБ, який є основою теоретичних положень і

практичних рекомендацій фінансової науки щодо соціально-економічного розвитку регіонів.

3.2. Розробка ЗТФБ дасть можливість більш конкретно виявити фінансові взаємовідносини кожного району, міста, населеного пункту з регіоном в цілому, дозволить покращити територіальне управління фінансами. За допомогою ЗТФБ можна отримати чітку і ясну картину сукупності фінансових ресурсів, виявити найважливіші напрямки їх подальшого зростання, забезпечити економічну основу оптимального варіанту розвитку фінансових відносин в територіальному аспекті.

3.3. Складений ЗТФБ стане вихідною інформацією для аналізу процесів, що відбуваються в регіональній економіці, і в подальшому може бути використаний для розробки економічних, соціальних та інших програм розвитку територій. Аналіз одержаного ЗТФБ дозволить визначити джерела фінансових ресурсів регіонів та напрямки їх використання, підвищити обґрунтованість державної політики в сфері розподілу фінансових ресурсів між окремими регіонами держави.

3.4. Запропоновані методичні положення щодо розробки ЗТФБ на регіональному рівні нескладні в практичному використанні і можуть застосовуватися в практичній роботі відділами прогнозування соціально-економічного розвитку об'єктів, фінансовими управліннями та їх структурними підрозділами нижчих рівнів.

3.5. Наведені в дослідженні основні напрямки фінансового впливу на подальший розвиток ринкових відносин в регіонах сприятимуть поповненню місцевих бюджетів фінансовими ресурсами.

3.6. З метою досягнення результативності практичного використання ЗТФБ необхідно:

- розробити та прийняти закон, який би обґрунтував основні методологічні, організаційні питання, терміни та відповідальність за виконання робіт над ЗТФБ;

- ввести в дію Закони України "Про податок на майно підприємств" та "Про податок на нерухоме майно громадян", оскільки функціонування цих Законів значно зміцнить фінансовий потенціал регіонів;

- розглянути концепції щодо розробки законів, які б регламентували дію наступних статей ЗТФБ;

- відрухання до Фонду вирівнювання розвитку територій (необхідність створення державного та системи регіональних фондів не викликає сумніву);

- податок на непередбачені доходи від майна громадян (податок на приріст вартості майна, який окремі особи не передбачали і який ніяким чином не пов'язаний з зусиллями, використанням знань, ризиком або інвестуванням капіталу);

- надходження від продажу землі у власність (місцевим органам самоврядування повинно бути надане право продавати вільні земельні ділянки у власність за світовими цінами. Такі надходження стануть значною фінансовою підтримкою місцевим бюджетам);

- рентні платежі (якщо земля продається за ринковими цінами, то її купують з метою отримання прибутку. Рентні платежі повинні стягуватися з власників землі, підприємницька діяльність яких безпосередньо не пов'язана з власною землею, тобто, які отримуватимуть ренту від надання в оренду земельних ділянок).

Для реалізації основних напрямків фінансового впливу на подальший розвиток ринкових відносин в регіоні доцільно запровадити наступні заходи:

- випускати спеціальні облігації індустріального розвитку для фінансування будівництва або розширення діючих підприємств (в розвитку яких зацікавлені органи місцевого самоврядування), що дозволить акумулювати кошти і надавати їх під низькі проценти підприємствам, що створюються (отримані кошти у майбутньому відшкодуватимуться за рахунок доходів нових підприємств);

- розробляти програми щодо надання венчурних капіталів підприємствам, що створюються в перспективних галузях;

- запроваджувати регіональні заохочення за сприяння створення нових підприємств, якщо цілі розвитку виробництва відповідають переліку видів діяльності, які підтримує регіональна Рада.

4. ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ

1. Гудим Л.В. Методичні підходи щодо складання фінансового балансу області. Деп. в ДНТБ. -Київ: НДЕІ Мінекономіки України, 1996. - 128 с. Деп. в ДНТБ України 12.03.96. № 745-Ук96.

2. Гудим Л.В. В співтворстві. Загальна макроекономічна ситуація. Прибуток та його використання в народногосподарському комплексі // Огляд економіки України за 1990-1994 рр., Т.1. -Київ; НДЕІ Мінекономіки України, 1996. -С. 6-12, 111-113.

3. Гудим Л.В. Роль зведеного територіального фінансового балансу в системі економічного регулювання. Інформатизація процесів економічного розвитку України: 36.наук.роб. - Київ: ДНДПМЕ Мінекономіки України, 1994. -С. 102-110.

4. Гудим Л.В. Гіперінфляційна криза та розвиток ринкових відносин в Україні // Формування ринкових відносин в Україні. Випуск 1: 36.молод.вчен. - Київ: НДЕІ Мінекономіки України, 1995. -С. 25-33.

А н н о т а ц и я

Гудим Л.В. Научно-методические основы разработки сводного территориального финансового баланса области. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.02.03. - Управление, планирование и государственное регулирование экономики, Научно-исследовательский экономический институт Минэкономики Украины, Киев, 1996.

Диссертационное исследование посвящено разработке научных и методических основ составления сводного территориального финансового баланса области. Работа раскрывает вопросы финансового влияния на развитие рыночных отношений в регионе. Методические подходы предназначены для практического использования отделами прогнозирования социально-экономического развития облисполкомов при участии областных финансовых управлений и их нижестоящих подразделений.

A n n o t a t i o n

Gudim L.V. Science and methodics principles of elaboration of consolidated territorial balance of finance of a region. The typescript of the Thesis for the searching of the academic degree of the candidate of economic sciences on the speciality 08.02.03. - The management, the planning and the state regulation of the economics, Research institute of the Economics of Ministry of Economics of the Ukraine, Kiev, 1996.

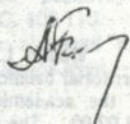
The methods for working out of the consolidated territorial balance of finance which is made more precises during the work can be used by planning and economic department of executive committees of Soviet People's Deputies with the participation agencies of finance. The same is for the main administrations of production and economic of the region executive committees with futher sabmining to the Ukrainian Ministry of Economics.

Ключові слова: регіон, фінансові ресурси, фінансовий баланс, доходи, витрати, податки.

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск Л.М.Бабич



The methods for working out of the consolidated territorial balance of finance which is made more precise during the work can be used by planning and economic department of executive committee of Soviet People's Deputies with the participation of agencies of finance. The same is for the main administration of production and economic of the region executive committee with other relating to the Ukrainian Ministry of Economic

Підписано до друку 31.05.96. Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Офсетний друк.
Ум. друк. арк. 0,93. Тираж 100 прим. Зам. 404д.

ДВПП ДКНТПП, 252171, Київ 171, вул. Горького, 180.

43370

436370

AB 35.232